

Rapport om fagnettverk og kompetanseutvikling i arbeidet med gjengangerkriminelle bosatt i Trondheim kommune

Perioden mars 2009 til mai 2010.

Kriminalomsorgen
Trondheim fengsel

TRONDHEIM
KOMMUNE

POLITIET

Sør-Trøndelag
Politidistrikt

Innholdsfortegnelse:

Forord	s. 2
1. Bakgrunn	s. 2
2. Mål og ambisjoner	s. 3
3. Sammensetning av fagnettverket	s. 4
4. Omfang	s. 5
5. Tema og faginnhold	s. 5
6. Nettverk som arbeidsform	s. 7
7. Relevans, oppgavefokus og effekter mellom samlinger	s. 8
8. Nyttevurderinger – deltakernes tilbakemeldinger	s. 9
a. Besvarelser skalerte spørsmål	s. 10
b. Besvarelser åpne spørsmål	s. 16
9. Konklusjoner og anbefalinger	s. 19
10. Anbefalinger	s. 19

Forord

Denne rapporten er utarbeidet etter anmodning fra prosjektgruppa ”Et verdig liv”. Rapporten omhandler den delen av prosjektet som er knyttet til erfaringer med fagnettverk og kompetanseheving for fagpersoner som arbeider med gjengangerkriminalitet i Trondheim kommune. Rapporten baserer seg på evaluering fra deltakere, skriftlig materiale produsert gjennom utprøvsperioden, samtaler med sentrale aktører, samt prosjektgruppens oppsummeringer og egne vurderinger.

Det rettes en stor takk til prosjektgruppa i ”Et verdig liv” for engasjement, gjennomføringskraft og dedikasjon til oppgaven. Jeg har fra første stund blitt åpent mottatt og inkluderende ivaretatt. En særlig takk til Ola Beverfjord og Torill Beate Karlsen for uvurderlige bidrag i bearbeidelsen av deltakerevalueringen, og for fyldige og utførlige referater fra samlingene.

Rapporten inneholder en gjennomgang av bakgrunn, beskrivelser av mål og ambisjoner, sammensetting av fagnettverket, omfang, tema og faginnhold, nettverk som arbeidsform, relevans av arbeid mellom samlingene, deltakernes evaluering, konklusjoner og anbefalinger.

Et sentralt utvalg av det skriftlige materialet som er utarbeidet i utprøvsperioden vedlegges rapporten. Det er gjort henvisninger underveis til disse.

Bakgrunn

Arbeidet med å etablere, utprøve og gjennomføre kompetanse- og fagnettverk i arbeidet med gjengangerkriminelle bosatt i Trondheim kommune er initiert og styrt av prosjektet ”Et verdig liv”. Tidlig i 2009 ble det søkt og tildelt midler til dette arbeidet av Husbanken – Region Midt-Norge. Prosjektet ble skissert til å omfatte tre områder

- a) kunnskaps- og kompetanseheving med fokus på samordning og utprøving av ferdigheter og metodiske tilnærminger
- b) erfaringer med samarbeids- og nettverksorganisering
- c) kartleggingsundersøkelse av brukere.

Perioden for arbeidet ble satt til ett år.

Prosjektet ”Et verdig liv” ble igangsatt i januar 2008, som et samarbeidsprosjekt mellom tre store etater med fagutfordringer i arbeidet med gjengangerkriminelle bosatt i Trondheim kommune. Prosjektgruppen har bestått av Arne Dahl og Aslaug Kihl (Trondheim fengsel), Torill Beate Karlsen (Trondheim kommune, Oppfølging Heimdal Lerkendal), Tore Martinsen (Vinningsteamet Sør-Trøndelag Politidistrikt), og fra januar 2009, Ståle Fallerø og Arne Kvithammer (Gjengangerprosjektet). Fra februar 2009 har Bjørn Arnesen (Midt- Norsk kompetansesenter for atferd, MKA) også deltatt i prosjektgruppa.

En sentral utfordring i prosjektet var å ha fokus på boligsituasjonen for denne målgruppen, mens en annen prioritering var å forbedre de metodiske tilnærminger og samarbeid mellom de tre etatene. Trondheim kommune, Stavne Gård og Sør-Trøndelag politidistrikt hadde allerede etablert et samarbeid om tiltaket Gjengangerprosjektet. Politikammeret og Trondheim kommune finansierte hver sin stilling, og prosjektet er nå etter tre år et mer eller mindre etablert tiltak, og har skiftet navn til Gjengangerteamet. Kurt Elvegård ved NTNU Samfunnsforskning har gjort en omfattende evalueringsstudie av Gjengangerprosjektet. For nærmere beskrivelser av dette prosjektet henvises det til rapporten "Det er ikke korgutter" (NTNU Samfunnsforskning, 2010). Den gir en utførlig beskrivelse av tilnærminger og praksis, og konklusjonene er entydige og positive på at Gjengangerprosjektet har stått som sentrale deltakere og bidragsytere i prosjektet "Et verdig liv".

Prosjektet "Et verdig liv" har prioritert oppgaven med å påvirke etatenes bidrag og prioriteringer til kompetansesamlingene i fagnettverket ved å forankre tverrfaglig samarbeid mellom etatene gjennom ledelsen. Aksept og støtte fra ledelsene i etatene lå til grunn for etableringen, og eksterne midler fra Husbanken samt høyt engasjement fra fagmiljøer i hver enkelt etat var vesentlige bidrag på veien til å realisere utprøvingen av fagnettverket. Prosjektgruppen lyktes med å formalisere fagsamarbeidet rundt gjengangerkriminelle i Trondheim gjennom at en særskilt samarbeidsavtale ble inngått mellom politi, kriminalomsorg og kommune i februar 2010 (vedlegg 1).

Februar 2009 ble Midt-Norsk Kompetansesenter for Atferd (MKA) ved Bjørn Arnesen engasjert i arbeidet med

- å bistå med etablering og utprøving av effekten av et fagnettverk i de tre involverte etater
- å bidra med kunnskapsbasert kartlegging av de gjengangerkriminelles beskrivelser og opplevelse av sin situasjon.

Mål og ambisjoner

Et sentralt utgangspunkt for prosjektet var erfaringer basert på at arbeidet med de gjengangerkriminelle er ressurskrevende, utløser mye dobbeltarbeid, i beskjedent grad er samordnet og gir svake effekter. I prosjektrapporten fra "Et verdig liv", heter det:

"Gjenganger kan defineres som en person som er aktiv med kriminalitet og er domfelt flere ganger. En gjenganger er sannsynligvis en person med redusert livskvalitet, i form av lite eller ingen ressurser. De tilhører en svak gruppe. Samfunnsøkonomisk og kriminalpolitisk er gjengangere ansvarlig for store deler av de kriminelle handlingene. Samtidig som de opptar mye av ressursene innenfor fengsel, politi og kommunenes hjelpe- og helseapparat."

Prosjektet er rettet mot en marginalisert og lite endringsmotivert gruppe. På den ene siden kan ambisjonene lett oppfattes som ambisiøse og krevende, og kan på den andre siden oppfattes som nødvendige og grunnleggende viktig med tanke på den nytte og overføringsverdi som utløses av å lykkes med en målgruppe som er så krevende.

To mål ble definert ved etablering og utprøving av fagnettverket:

1. Vinne erfaringer fra tverrfaglig samarbeid gjennom nettverk.
2. Forbedre, utvikle og samordne tiltak og metoder på tvers av etatene.

I tillegg var fagnettverket aktivt deltakende i arbeidet med kartleggingsundersøkelsen av de gjengangerkriminelle, både i forhold til utvikling av kartleggingsverktøy og gjennomføring av kartleggingen.

Følgende effektmål ble lagt til grunn for arbeidet:

- Kunnskap om egen og andres etat.
- Økt felles forståelse av oppgaver, tilnærminger og kulturer hos de ulike etater.
- Faglig oppdatering og ivaretagelse.
- Forbedring av det daglige samarbeidet om den enkelte gjenganger mellom samlingene og mellom etatene.
- Utvikling og utprøving av nye rutiner og systemer.
- Økt forståelse av de sammensatte vansker og endringsmekanismer hos gjengangere gjennom temabasert kunnskapsformidling, ferdighetstrening, drøfting og refleksjoner, i og mellom samlingene.
- Anbefalinger for organisasjonsmessig befesting og videreføring av nettverket.

Sammensetningen av nettverket

Det var viktig å sette sammen et fagnettverk i de enkelte etatene som representerte den bredeste og nærmeste kompetanse til problematikk og arbeid med gjengangere. Omfanget av nettverket kunne ikke være for stort, og det var sentralt at det var stabilt. Fra starten av ble nettverket derfor sammensatt med åtte fagrepresentanter fra hver etat, i tillegg til prosjektgruppa. Til sammen har nettverket bestått av ca. 30 - 35 stabile deltakere.

De som har vært fast representert i nettverksgruppen er

- etterforskere og ledelse for Vinningsteamet, Sør-Trøndelag Politidistrikt
- et utvalg av kontaktbetjenter fra alle avdelinger i Trondheim fengsel som har et særlig ansvar for gjengangere
- et utvalg av ruskoordinatorer samt fagkoordinatorer fra Oppfølgingstjenestene i fra Trondheim kommune
- tre ansatte ved Stavne gård med arbeidssted Modulen i Trondheim fengsel

- en fengselsjurist

- en politijurist

I tillegg har representanter fra ledelsen i de tre etater deltatt på enkeltsamlinger.

I sammenlignbare fagnettverk er stabiliteten i deltakernes oppmøte på samlinger en utfordring. Forståelse for å ha fast deltakelse er ulike i de deltakende organisasjoner, i tillegg er faktorer som eksempelvis omskiftelighet i forhold til arbeidsoppgaver og gjennomtrekk av fagfolk faktorer som bidrar til å redusere stabilitet. I utprøvsperioden av gjengangerprosjektet har stabiliteten i oppmøtet vært nær 90 %. Dette har vært svært positivt for kvaliteten i nettverket og de effekter som har kommet ut av innsatsen. Imidlertid er det viktig å opprettholde den høye grad av bevissthet og villighet til å prioritere den stabile deltakelsen i nettet ved en eventuell videreføring.

Omfang

Fagnettverket har gjennomført fire samlinger over en periode på ni måneder. Dette innebærer en svært intensiv utprøving og gir et omfattende erfaringsgrunnlag. Det har blitt gitt forberedelsesoppgaver i forkant av samlingene, samt arbeidsoppgaver og oppfølgingsoppgaver på samlingene. Det tverrfaglige samarbeidet mellom samlingene vil bli grundigere presentert senere i denne rapporten. Alle samlinger har vært planlagte og gjennomført av prosjektgruppen, med fagbistand fra MKA. Samlingene har vært organisert som todagers overnattingsamlinger. Dette har vært en bevisst strategi fra prosjektgruppa. Lengden på samlingene har bidratt til rikelig med tid til tema, refleksjoner, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner og relasjonsbygging. Det sosiale klimaet i nettverket har vært vesentlig i den forstand at det har utgjort grunnlaget for det grenseoverskridende og tverrfaglige.

Tema – faginnhold

En viktig del av fagnettverket har vært kunnskapstilførsel. Det har derfor blitt lagt stor vekt på å finne fram til sentrale og samlende fagtemaer til hver samling. Fagtemaene har vært varierte, og bidragsyterne mange. Både eksterne og interne fagpersoner har bidratt.

Fagbidrag:

- *Beskyttende faktorer og risikofaktorer for utvikling av atferdsvansker, v/Bjørn Arnesen (MKA).*
- *Samarbeid mellom etatene – muligheter og begrensninger v/Per Martin Utkilen (jurist Politiet), Tina Marielle Værnes (jurist fengselet), Arne Dahl (fengselet), Arne Kvithammer og Ståle Fallerø (Gjengangerprosjektet).*
- *Læringsvansker og kriminalitet v/forsker Erik Søndanaa.*

- *Kommunikasjon og samarbeid på tvers*, v/Bjørn Arnesen
- *Hva kan vi lære av Gjengangerprosjektet*, v/Arne Kvithammer og Ståle Fallerø
- *Om å forstå og arbeide med endringsmotstand*, v/Bjørn Arnesen
- *Forståelse og behandling av angstlidelser – med vekt på sosial angst og rusmiddelproblematikk*, v/Rolf Growe (Rus Midt-Norge)
- *Domstolenes bidrag til arbeidet med gjengangerkriminelle – Muligheter og begrensninger*, v/Bente Staven (Sør-Trøndelag Tingrett).
- *Straff og rettergangssprosesser*, v/ Per Martin Utkilen
- *Presentasjon av planlagt rusmiddelenehet ved Trondheim fengsel*, v/Stein R. Kjølmoen.

Prosess- og metodetemaer:

- På hver samling har det vært et fast punkt med nytt fra arbeidet i prosjektgruppa i ”Et verdig liv.”
- Utprøving, erfaringsutveksling og forbedringer av ”Samtykkeerklæring om fritak fra taushetsplikt” har vært en sentral oppgave i fagnettverket (vedlegg 2).
- En annen viktig samarbeidsoppgave har vært bruken av politiets til en hver tid oppdaterte ”gjengangerliste”. Arbeidet med den enkelte gjenganger har fragmentert innsats og mangel på stabilitet. Tilfeldig og mangelfull kommunikasjon og samhandling mellom etatene vært en gjennomgående beskrivelse og felles frustrasjon. Gjennom bruk av samtykkeerklæring og samordning av de ulike etaters innsats gjennom ”gjengangerlista”, har samhandlingen og informasjonsflyten blitt betraktelig forbedret. Ambisjonen er at de kontaktpersoner en gjenganger har i den enkelte etat skal være gjensidig kjente, samt bidra til å forenkle kommunikasjon og samordning av innsats. Nærmere beskrivelser av effekter knyttet til dette omhandles mer grundig senere i denne rapporten.
- Boligsatsing for målgruppen – muligheter og samarbeid med Blå Kors og Husbanken. Blå Kors var inviterte deltakere på den andre samlingen på Jæktvolden 1. og 2. september 2009.
- Rådspørring om hjelpetilbud til rusavhengige. Fagnettverket satte av god tid på den tredje samlingen i Åre, 10. og 11. november 2010, til å drøfte og utarbeide råd og innspill til et regjeringsoppnevnt utvalg ledet av Thorvald Stoltenberg. Nettverkets råd og innspill ble skriftliggjorte, og oversendt utvalget (vedlegg 3). Som et resultat av dette arbeidet ble Gjengangerprosjektet med Ståle Fallerø og Arne Kvithammer og prosjektet ”Et verdig liv” med Torill Karlsen invitert sammen med stasjonssjef Ove Sem (Sentrum politistasjon), til et fagmøte med utvalget ultimo mars. Fagmøtet ble

initiert av Stoltenbergutvalget gjennom Trondheim kommune. Ansvarlig og vertskap for fagmøtet og dialog med Stoltenbergutvalget var kommunaldirektør Helge Garåsen. Kommunen valgte da ut ovennevnte to prosjekter, med den begrunnelsen at de representerte lovende tiltak innen kommunen.

- Nettverket har i tverretatlige grupper arbeidet med ulike ferdighetsrettede oppgaver. Oppgavene har dels vært rettet mot kommunikative ferdigheter og ferdighetstilnærminger inn mot læringsprosesser og læringsmotstand, og dels mot samarbeidsprosesser (vedlegg 4).
- Pilotutprøving av et tverretatlig samarbeid i forhold til to gjengangerkriminelle. En vesentlig del av denne pilotutprøvingen er å motvirke brukernes strategier knyttet til endringsmotstand. Man ser f.eks. at gjengangerkriminelle stadig involverer nye hjelpere, og fragmentert innsats kan motvirkes ved å etablere håndterbarhet, involvering og sammenheng i endringsarbeidet. Fagkontakter fra de tre etatene søker å etablere et stabilt, forpliktende og sammenhengende samarbeid opp mot tiltak og endringsprosesser (vedlegg 5).

Arbeidet er kommet i gang i forhold til den ene av de to gjengangerkriminelle som inngår i pilotutprøvingen. Så langt er det etablert en faggruppe rundt vedkommende, bestående av kontaktbetjent, etterforsker og ruskonsulent fra kommunen. Gjengangeren er nå i varetekt i påvente av rettssak og dom. Det er etablert samarbeidsrutiner og avtalt samhandlingsaktiviteter.

Nettverk som arbeidsform

Nettverk som arbeidsform er brukt i mange ulike sammenhenger, og da først og fremst i forbindelse med faglig virksomhet i sammensatte og komplekse utfordringer.

Jeg har gjennom de ti siste årene bred erfaring fra fagnettverk knyttet til oppgaven med å ivareta retten til grunnskoleopplæring for barn og ungdom i sosiale og medisinske institusjoner. Dette er en oppgave som er tillagt fylkeskommunene, og som er forbundet med krevende og komplekse opplæringsutfordringer. Fagnettverkene har i denne sammenheng primært samlet fagprofesjonene lærere og institusjonsansatte miljøterapeuter. Samarbeids- og oppgaveutfordringene har, sammen med kompetansebehovene, dannet grunnlaget for oppretting og drift av disse nettverkene.

Sammenligningen med fagnettverket rundt arbeidet med gjengangerkriminelle er relevant, men skiller seg ut på ett vesentlig område. Det er den organisatoriske og kulturelle kompleksiteten som er knyttet til å skape nytte og effekt gjennom et fagnettverk sammensatt av så vidt ulike etater som fengsel, politi og sosialkontor. Erfaringene gjennom ett års drift har vært svært positive med tanke på å overvinne disse utfordringene. En viktig faktor i den sammenheng har vært at nettverket har lyktes med å være relevant og praktisk innrettet i forhold til alle deltakende faggrupper. Den kompetansegivende, bevisstgjørende og reflekterende delen av samlingene har gjennomgående vært aktuell for alle, og har bidratt til å

styrke dialog og metodiske prosesser på samlingene. Fagnettverket har vært svært bevisst på og opptatt av å kunne følge opp i praksis, resultatorientert, mellom samlingene. I så måte framstår dette nettverket med gode resultater i forhold til å skape de synergieffekter som nettverk som arbeidsform rommer.

Relevans – oppgavefokus og effekter mellom samlinger

Flere av de tiltakene som nettverket har initiert i forhold til oppgaver mellom samlingene er beskrevet i avsnittet om prosess- og metodetemaer. Her vil det bli presentert noen eksempler på et omfattende hverdagssamarbeid som har hatt sitt utspring i fagnettverket og prosjektet.

- *Informasjons- og kommunikasjonsflyt mellom etatene*

Hverdagssamarbeidet er viktig og samtidig sårbart. Situasjonen før prosjektet ”Et verdig liv” og arbeidet med fagnettverket ble beskrevet med store utfordringer i informasjonsflyten mellom etatene. Et eksempel: Kommunens Oppfølgingstjeneste har en avtale med en gjenganger som skal på samtale og underskrive søknad om legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Gjengangeren kommer ikke på avtalen, og oppfølger får ikke tak i vedkommende på telefon. Forsøk på å nå personen via fengsel og politi er resultatløse, da henvendelsen besvares med ”informasjon kan ikke gis ut”. Situasjonen i dag beskrives med at samtykkeerklæring og relasjonell trygghet og kontakt mellom fagfolk i de ulike etater gjør at slike hendelser ikke oppstår lengre. Informasjon blir utvekslet, og gjengangeren i eksempelet over ville blitt nådd. Oppfølger ville fått etablert en ansvarsgruppe rundt gjengangeren med kontaktbetjent og etterforsker, og fått iverksatt tiltak i forhold til rusbehandling og soning umiddelbart.

- *Forhold knyttet til ”personundersøkelse” – domsvilkår*

Kommune og politi har igangsatt fagmøter mellom nettverkssamlingene som har tatt tak i denne problemstillingen. Oppfølgere fra kommunene har gjennomgått fagtekstrapporter og evalueringer knyttet til to gjengangere. Dette har gitt politiets vinningsteam innsikt i kommunens faglige tilnærminger og verktøy i forhold til arbeidet med gjengangere. Dette har igjen resultert i en mer helhetlig og realistisk samlet innsats, og danner også et forbedret grunnlag for å få utformet mest mulig hensiktsmessige dommer og domspremisses.

En av oppfølgerne i Oppfølgingstjenesten i Trondheim kommune formulerer hverdagserfaringer fra samarbeidet mellom samlingene på følgende måte:

”Oppfølgere i kommunen som har rusavhengige og kriminelle som sitt spesialområde, frekventerer ofte på fengslet. Man prøver å koordinere og søke tjenester på vei mot løslatelse. Oppfølgere som er med i prosjektet opplever nå å bli møtt på en annen måte. Man gjenkjennes gjennom tette samhandlingstreff tidligere, og det er enklere å få tak i rette folk, få satt opp møter med innsatt og kontaktbetjent. Kontaktbetjenter opplever også at fagfolk i

kommune og politi har fått mer kunnskap om deres arbeid, og muligens mer respekt? Relasjonsarbeid mellom fagfolk i de tre etater har vært uvurderlig. Det gjør det individuelle arbeidet kjappere. Det er stor forskjell på å ta en telefon, stille to spørsmål og deretter kunne gjøre jobben sin – framfor å ringe, prøve å få til en måte å legitimere seg på, som tilslutt ender opp i at man ikke kan svare på spørsmål”.

Under følger noen hverdagseksempler:

Oppfølger og etterforsker har tett kontakt rundt en gjenganger, Jonny. Jonny har skrevet under samtykkeerklæring, og ønsker rusbehandling. Jonny ruser seg, og driver med vinningskriminalitet. Oppfølger og etterforsker har tett kontakt for å unngå at Jonny havner i fengsel i påvente av avrusningsplass. Gjengangeren har fått kommunal bolig, men klarer ikke å flytte inn. Den dagen han skal på avrusning, følger etterforsker opp med å kjøre. Oppfølger henter tingene hans og flytter dem inn i leiligheten.

Politiet ringer kommunal oppfølger for å informere om at en gjenganger er arrestert. Gjengangeren går på medikamentell behandling, og trenger å hente medisinen sin den dagen. På grunn av stor forståelse for hverandres arbeid, og at politiet kjenner til hva en oppfølger gjør, kjører de gjengangeren slik at han kan hente medisinen sin mens han sitter i arresten.

Gjengangeren har sittet i fengsel over ett år. Han har fått ulike tiltak, bolig, behandling. Gjengangeren ønsker ikke hjelp. Han ønsker å fortsette rusbruken. Fordi han har kommunale tjenester og egen etterforsker, lager vi en rutine på støttesamtaler og tilsyn. Etterforsker og oppfølger ringer jevnlig og foretar tilsynsbesøk. Gjengangeren synes dette er en grei ordning, og ønsker tilsyn for å holde seg unna kriminalitet. Han har nå unngått soning i 8 mnd.

Politiet sliter med gjengangere som er soningsudyktige. Nettverket har ført til at politiet har fått kontaktpersoner de kan ringe til, kunnskap om muligheter for bolig, tilsyn og utredning.

Nyttevurderinger – deltakernes tilbakemeldinger

På avslutningssamlingen i Tydal 16. og 17. februar 2010 ble det gjennomført en skriftlig sluttevaluering blant fagnettverkets deltakere. Evalueringsskjemaet var utformet for å fange opp deltakernes vurdering av nytte, og omfattet seks skalerte avkryssingsspørsmål og to åpne spørsmål. Evalueringens siktemål var å kunne sammenlikne deltakernes vurderinger av nytte i forhold til de mål som var satt for utprøving av fagnettverket. Evalueringen omfatter besvarelser fra 26 deltakere.

Fagnettverket er gjennomgående vurdert som svært nyttig/ nyttig, og gir dermed et godt grunnlag for en entydig tilbakemelding om at nettverket har vært funksjonelt og hensiktsmessig sett fra deltakerstående.

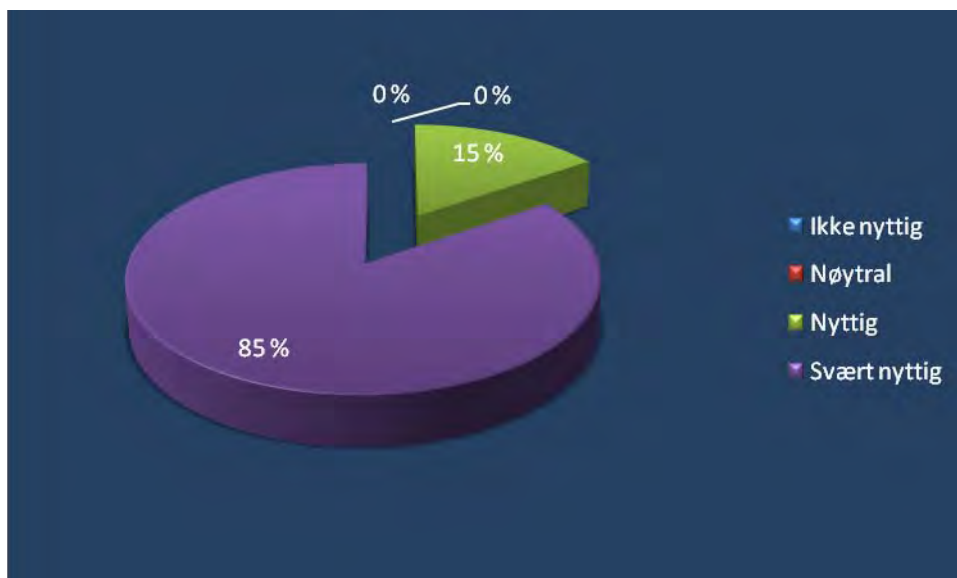
I de to åpne spørsmålene har deltakerne bidratt med verdifulle betraktninger og utdypninger i forhold egen kompetanse, overføringsverdi og videreføring av fagnettverket.

Besvarelser skalerte spørsmål

Tabell 1

Jeg synes faginnholdet på samlingene har vært

Ikke nyttig	0
Nøytral	0
Nyttig	4
Svært nyttig	22

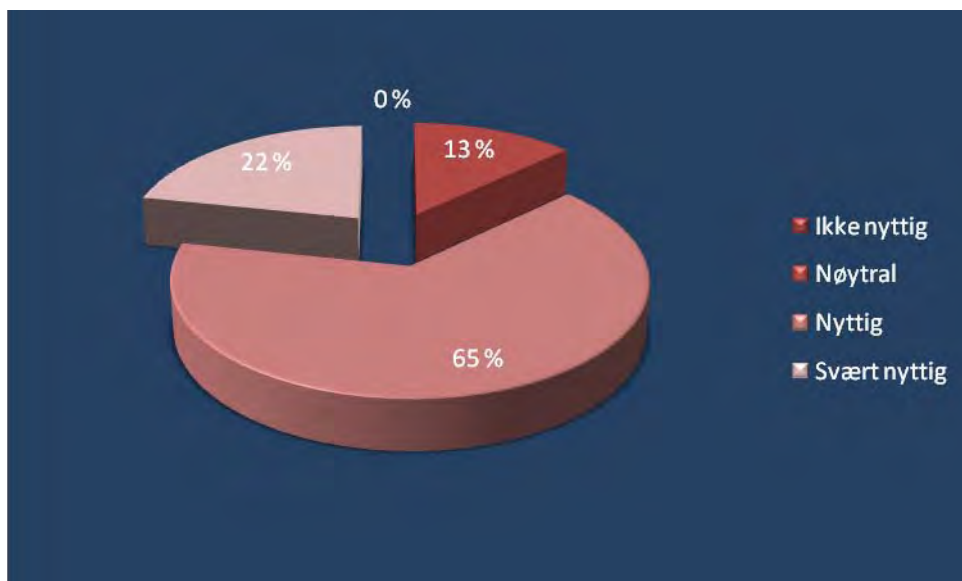
Deltakernes vurderinger og tilbakemeldinger er svært positive. Faginnholdet på de fire samlingene oppleves som nyttig for 15 % av respondentene, mens 85 % erfarer faginnholdet som svært nyttig. Som tidligere nevnt i rapporten var en av utfordringene med dette fagnettverket de betydelige ulikhetene i kultur, utdanning og organisasjon. Det er derfor svært positivt at de ulike faggruppene på tvers av etatene er så samstemt i nytteopplevelsene knyttet til samlingenes faginnhold.

Nettverket er satt sammen med de fagpersoner i den enkelte etat som står i de tettste og viktigste posisjoner og relasjoner til den enkelte gjenganger. Det stilles høye krav til utholdenhet og stabilitet til fagpersonene, og arbeidsoppgavene representerer betydelig grad av stress, frustrasjoner og skuffelser. Et svært viktig virkemiddel knyttet til å kunne opprettholde høyt faglig nivå under slike forhold, er ivaretagelse og fagpåfyll. Fagnettverket representerer en entydig viktig kilde i så måte.

Tabell 2

Jeg synes de praktiske oppgaver/trening har vært

Ikke nyttig	0
Nøytral	3
Nyttig	15
Svært nyttig	5

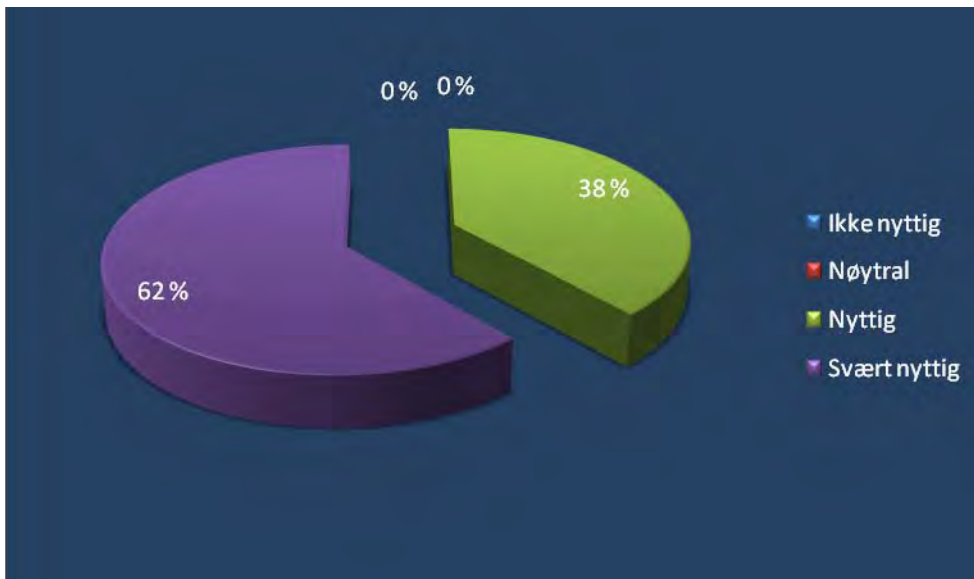
Av de som har besvart dette spørsmålet opplever 87 % at de praktiske oppgaver er nyttig/svært nyttig. Hovedvekten opplever den praktiske treningen som nyttig, mens 13 % er nøytrale. I planleggingen av fagnettverket var ambisjonene i forhold til ferdighetstrening høye. Tanken var at fagnettverket aktivt skulle bidra til å legge grunnlag for en betydelig grad av sammenheng i de metodiske tilnærminger og responser gjengangerne blir møtt med i de ulike etater.

Erfaringene målt i deltakernes tilbakemeldinger viser at denne oppgaven bare i beskjeden grad har vært mulig å innfri. Dette er erfaringer som bør gi grunnlag for nøyere drøftinger og refleksjoner rundt utfordringen med å bruke fagnettverket som et instrument i en felles ferdighetstrening. Det anses som viktig å gjøre treningen så konkret, avgrenset, realistisk og relevant som mulig, og samtidig sikre utprøvinger i egen praksis med tilbakemeldinger i nettverket.

Tabell 3

Jeg synes relevansen av nettverket i mitt daglige arbeid har vært

Ikke nyttig	0
Nøytral	0
Nyttig	10
Svært nyttig	16

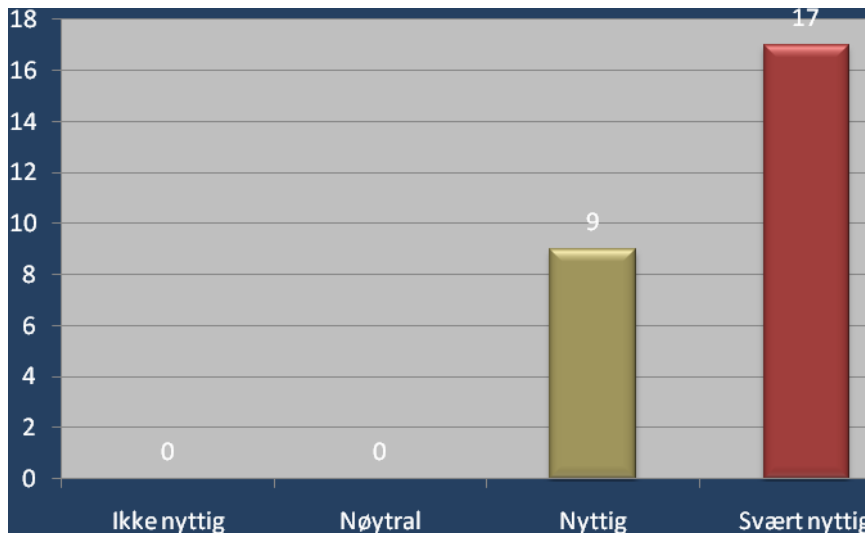
Et viktig mål for utprøvinger med fagnettverket har vært å skape en relevant sammenheng mellom nettverket og den enkelte deltakers anvendte bruk av kunnskaper, relasjoner og ferdigheter i egen praksis – i egen organisasjon. Nyttebeskrivelsene av relevans er en svært oppmuntrende indikator i så måte. Samtlige deltakere beskriver relevansen som nyttig/svært nyttig, hvorav hele 62 % opplever relevansen som svært nyttig.

Dette evalueringsområdet er utdypet i et av de åpne spørsmålene. Kommentarene gitt her presenteres utførlig senere i rapporten, og utdyper og forsterker opplevelse av relevans og sammenheng i den enkeltes hverdagspraksis. Med tanke på de overordnede mål og effektmål som ble definert i forkant av nettverksutprøvingen representerer disse tilbakemeldinger høy grad av nytte, og også positive beskrivelser av effekter.

Tabell 4

Jeg synes arbeidet med andre etater mellom samlinger har vært

Ikke nyttig	0
Nøytral	0
Nyttig	9
Svært nyttig	17

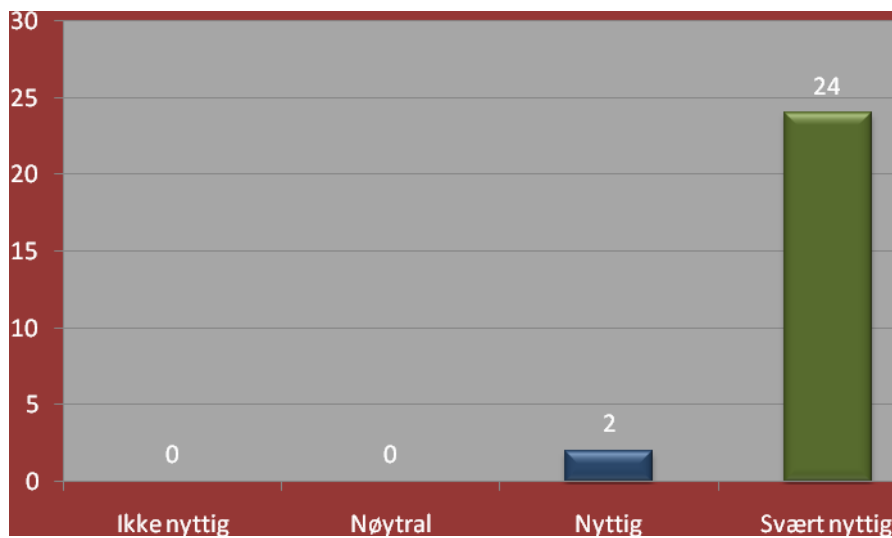

Denne spørsmålsstillingen er rettet mot de erfaringene deltakerne vurderer nettverket har bidratt til med tanke på såkalte synergier knyttet samarbeidet mellom samlingene. Igjen er tilbakemeldingene svært oppmuntrende og totalt er scoren entydig. Samtlige deltakere har enten en opplevelse av arbeidet med andre etater mellom samlingene har vært nyttig (9 deltakere) eller svært nyttig (17 deltakere).

Tabell 5

Jeg synes gruppediskusjoner og dialog med fagpersoner fra andre etater har vært

Ikke nyttig	0
Nøytral	0
Nyttig	2
Svært nyttig	24

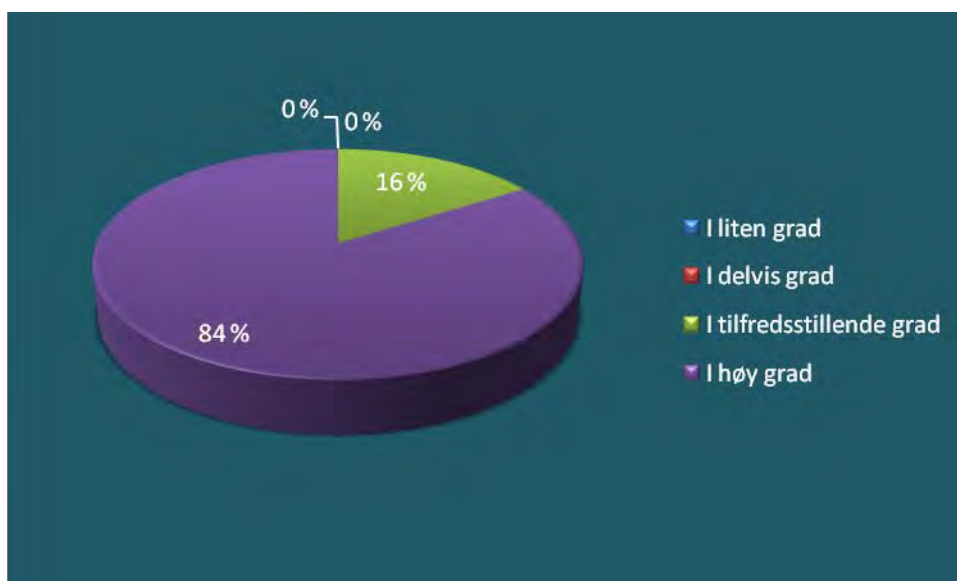

Tverrfaglig samarbeid kjennetegnes av kompleksitet og faglig ulikhet. Den enkelte etat har sin oppgaveforståelse, og i tverrfaglig samarbeid er utfordringer ofte forbundet med å oppnå en felles oppgaveforståelse. Når deltakerne så entydig beskriver at gruppediskusjoner og dialog med fagpersoner fra andre etater har vært svært nyttig (24 personer) eller nyttig (2 personer) er det en positiv indikator på gjenkjennelse i oppgaveforståelser.

Tabell 6

Har nettverket innfridd dine forventninger til å styrke din kompetanse og forbedret samarbeidet over etatsgrensene?

I liten grad	0
I delvis grad	0
I tilfredsstillende grad	4
I høy grad	21

Den individuelle nytten er i høy grad ivaretatt. Den enkeltes opplevelse av og fått høynet sin kompetanse er entydig i kategoriene "tilfredsstillende" og "høy grad". Det er rimelig å legge til grunn at valg av fagtemaer, forelesere og det pedagogiske opplegget med rikelig tid avsatt til plenums- og gruppediskusjoner har bidratt vesentlig til dette. Praksisrefleksjon og praksisnærhet er andre viktige elementer som trekkes fram av deltakerne i det første av to åpne spørsmål.

Samlingene har, slik jeg har erfart de, vært preget av åpenhet og toleranse for andre synspunkter og erfaringer, og sånn sett bidratt til trygghet i gruppa. Erfaringer jeg har fra andre nettverk er at det tar lang tid før et klima av trygghet etableres. I dette fagnettverket ble et trygt og ivaretagende klima lagt på et tidlig tidspunkt. Det kan være flere grunner til dette, men utvalg av gruppemedlemmer og praksisnærhet er viktige elementer, og ikke minst det engasjement som prosjektgruppen har lagt til grunn for nettverket fra første stund.

Besvarelser åpne spørsmål

Vi stilte deltakerne to åpne spørsmål. Så godt som alle respondenter besvarte disse spørsmålene. Jeg har valgt å ta med alle besvarelsene, da dette gir innsikt i viktige nyanser i deltakernes mer kvalitative tilbakemeldinger.

Læringsutbyttet beskrives som gjennomgående høyt. Det vektlegges særlig at økt bevissthet, nye kunnskaper og forbedrede relasjoner til andre fagpersoner på tvers av etatene har lettet samarbeidet og effektivisert arbeidsoppgavene.

1. Beskriv kort ditt totale læringsutbytte og hva som eventuelt kan forbedres (individuell relevans, overføringsverdi etc.).

- Lært mye om/av foredragsholdere
Ser at personene, til tross av forskjellige etater, tenker mye likt
- Fått mer kunnskap om hvordan andre etater jobber og slik fått bedre forståelse.
Mye enklere å nå gjennom til bl.a. kommunen. Vet hvor man skal ta kontakt.
- Veldig bra med faglig påfyll (eks angst og lignende). Mer bevisst.
Har fått et utvidet perspektiv på arbeidet med gjengangere pga. informasjonen fra de andre etatene, samarbeidspartene.
- Lært mye om feltet og andre etaters innsats på området. Mener at jeg gjør en bedre jobb som følge av dette. Kan forbedres ved å overføre til andre områder/ utfordringer hos etatene.
- Større viten om etatene. Lettere å ta kontakt når en vet/kjenner de som...
- Forståelse av nytthet og behov (helt nødvendig) for samarbeid mellom etatene.
Forståelse for hva de andre driver med og hvor bra de egentlig gjør...
- Forholdsvis ny i gamet. Første møte for meg.
Imponert over engasjementet til alle.
- God nettverksbygging. Lære nye fag av gode foredragsholdere.
- Har fått mye mer og bedre kunnskap om de andre etater.
Veldig gode foredragsholdere med nyttig informasjon og innhold.
- Har vært med på to samlinger og fikk tildelt gjengangere først i januar. Så hovedutbyttet mitt foreløpig, har vært faglig input på samlingene. Ser at alt har god relevans som betjent. Modulen og god overføringsverdi. Gir meg økt motivasjon til videre arbeid.
- Større forståelse for sammenhengen mellom etatene.
Betydningen av nettverket.

- Faglig påfyll. Flere aha-opplevelser. Bedre forståelse for gjengangernes situasjon og bakgrunn. God innsikt i de andre etatenes arbeid og utfordringer.
- Lettere å få kontakt med andre aktørene på tvers av etatene. Lærer også hvordan de andre etatene jobber med samme personene/gjengangere.
- Har fått en mye bedre forståelse for hvordan de andre etatene jobber, og har dratt nytte av dette i det daglige arbeidet. Ser stor nytte av å ha blitt kjent med de andre i nettverket. Fortsatt mye å gå på i forhold til kontakt og kommunikasjon om den ulike gjenganger.
- Hurtigere intervensering. Modell for samarbeid. Overførbar. Få praktiske oppgaver.
- I forhold til min arbeidshverdag har nettverket bidratt til større kompetanse og bedre resultat, både pga høynet kunnskapsnivå samt bedre og enklere samarbeid med andre etater og faggrupper.
- Bedre innsikt i andre etaters arbeidsmetoder. Forenklet samarbeid i forhold til nye relasjoner.
- Blitt bedre kjent med andre etater, hvordan de arbeider, tenker. Samarbeidet har blitt mye bedre.
- Veldig bra med innsyn i de andre etatene. Et navn/ansikt å forholde seg til.
- Ny kunnskap, faglig, samt ny kunnskap om de enkelte etaters arbeid med gjengangere. Letter samarbeidet i arbeidet rundt den enkelte.
- Lært å kjenne mer på hvilke muligheter (og begrensninger) de enkelte etater har. Viktig å videreføre prosessen, eks to samlinger pr år. Ta vare på ildsjelene i de enkelte etater.
- Ser systemene innenfra. Kunnskap. Kan overføres til annen samhandling - er tatt i bruk.
- Som ny i prosjektet, var det nyttig for meg å få et innblikk i hva som er på gang, samt mulighetene for å samarbeide videre, tverrfaglig.

2. Forslag til tema/forbedringer for videreføring av nettverket.

- Legge mer vekt på psykisk helse - rusavhengighet
Fortsatt mer av det som fungerer, dvs. samlinger
- Møtes jevnlig, hvis ikke dør prosjektet ut.
KIF bør inn i prosjektet.
- Enda mer gruppediskusjoner på tvers av etatene. Muligheter og utfordringer i

arbeidet med gjengangere. Prosjektet har vært motiverende for videre arbeid.

- Få med andre naturlige samarbeidspartnere. Ledere/beslutningstakere bør få et nærmere innblikk i det arbeidet som gjøres.
- Viktig at Rusbehandling Midt-Norge kommer på banen.
- Videre satsing i det samme sporet som er tråkket opp. Mener at samlinger er avgjørende for suksess også i fremtiden. Holde trykket er viktig!
Stå på! Vi e me!
- Utvikle det videre som nevnt. Faste former og mål. Holde ved like den tette kontakten. Fortsette nettverksmøtene og bli flinkere til å konkretisere problemene. Løfte opp enkeltsaker for løsning.
- Fortsatt møter. Deltakelse fra Friomsorgen. Kanskje andre, relevante grupper/etater.
- Få med Friomsorgen, evt. andre etater.
- Samtaleteknikk i "fagsamtaler" med gjengangere.
- Kan sikkert få flere grupperinger med i nettverket. Eks KIF, domstoler, advokater, behandlingsinstitusjoner med mer.
- Få skrevet en håndbok? Rutiner for samarbeidet.
Mer kompetanse. Søke midler for felles tur.
Tettere samarbeid mot domstolene.
- Jeg tror det er viktig å fortsette med jevnlige samlinger, da vi ikke nødvendigvis har mange andre treffpunkt. Kunne i tillegg vært nyttig å hatt mulighet til å ha en felles side på nett der erfaringer/info kunne utvikles.
- Avholde dagseminar på skift hvor hver enkelt etat får ansvar på gjennomføring hver sin gang.
- Varetektssituasjonen; planlegging, etablering nettverk, presentasjon i retten.
Friomsorgen: umiddelbar rekvisisjon av p.u.- innhold i p.u.
Innledningsvis etablering av avtale - oppfølging gjennom straffesaks...?
- Fortsette videreutvikling av samarbeidet.
Se mulighetene, ikke hindringene.
- Synliggjøring overfor besluttende myndigheter og folk flest.
Få med Friomsorgen.
Involver eks psykiatri for å holde innlegg.
- Sikre input i mai samlingen fra andre aktuelle aktører.

- For egen del trenger jeg mer info om hvordan man kan hjelpe voldsutøvere til ikke å begå vold.

Konklusjoner

Etablering og utprøving av et fagnettverk i arbeidet med gjengangerkriminelle har vært basert på en ambisjon om å forbedre effekter av den ressurskrevende og ofte fragementerte innsats mot brukergruppen. Nettverket i seg selv bør rimeligvis betraktes som en katalysator knyttet til en slik ambisjon. Det er vesentlig at den enkelte fagperson som inngår i nettverket har en opplevelse av at det er rom for å bringe inn faglige utfordringer og etiske dilemmaer samt at nettverket representerer en kilde til økt forståelse og ny kunnskap. Noe av tanken i nettverk er jo at de ulike faglige problemstillinger som er etatsrelaterte kan spilles inn i et fellesskap som er fag- og etatsoverskridende. Et annet viktig element som framstår som særdeles viktig er arbeidet med personer med sterk endringsmotstand fører til komplekse faglige utfordringer og energikrevende innsats. Også det at erfaringer er felles, og at de bidrag og muligheter som nettverket åpner for gir gjensidig motivasjon, styrke og fellesskapsfølelse.

Arbeidsform, omfang og sammensetning av fagnettverket framstår som hensiktsmessig, og har gitt svært oppmuntrende og konkrete effekter i forhold til en rekke sentrale områder. Dette er områder som

- bevissthet om målgruppe
- kunnskaper om sin egen og samarbeidende etat
- konkrete bidrag i forhold til å lette det nødvendige hverdagssamarbeidet
- utvikling, etablering og utprøving av felles rutiner og samarbeidsformer
- relasjonell trygghet
- tydeliggjøring av oppgaver
- grunnlag for å kunne yte mer effektiv hjelp.

Forventninger og målformulering i forhold til fagnettverket som var relaterte til ferdighets- og tiltaksutvikling, ble i mer begrenset grad innfridd. Imidlertid er det mitt klare inntrykk av at nettverket vil kunne bidra til å befeste og bekrefte god metodisk praksis, og at nettverket først og fremst vil representere en katalysator for videre tiltaksutvikling.

Anbefalinger

- Det fagnettverket som er etablert knyttet til arbeidet med gjengangerkriminelle i Trondheim kommune anbefales å videreføres.

- Det kan synes som om at de deler av fagnettverket som har hatt størst nytte og de beste effekter, er knyttet til det tverrfaglige samarbeidet. Dette vises gjennom økt bevissthet om de enkelte etaters oppgaver, felles oppgaver, enklere og mer virksomt samarbeid gjennom forbedrede rutiner, praksis og relasjoner, felles kunnskapsplattform og ikke minst ivaretagelse og bekreftelse av faggrupper og faginnsats.
- Ut fra ovennevnte anbefalinger vil det være hensiktsmessig og realistisk at fagnettverket samles over to todagers samlinger årlig, og at nettverket eventuelt kan arrangere en mer omfattende dagskonferanse for større deler av fagfeltet.
- Det bør vurderes å involvere sentrale deler av kriminalomsorg og øvrighjelpeapparat som en aktiv deltagende og stabil del av nettverket. Det har åpenbart vært en styrke for nettverket og hatt Kriminalomsorg I Frihet (KIF) som en del av fagnettverket.
- Det er viktig at den involvering av ledelsesnivået i den enkelte etat som er påbegynt, forsterkes og utvides. Skal de muligheter fagnettverket åpenbart har i forhold til å være en pådriver og katalysator for fagutvikling og tverrfaglig samarbeid ivaretas, er det vesentlig at organisasjonene har et sterkt og styrende eiendomsforhold til nettverket.
- Den administrative og koordinerende ansvarlige for fagnettverket anbefales å være Trondheim kommune, Oppfølgingstjenesten. Dette ut fra den allerede koordinerende funksjon denne tjenesten har.
- De økonomiske midler som trengs for å drifte fagnettverket bør finansieres etter avtale mellom de deltagende etater/organisasjoner, dels som et fast driftstilskudd, og dels gjennom egenandeler, slik ordningen har vært i utprøvsperioden.
- Fagnettverket anbefales å fortsette å knytte til seg ekstern fagbistand som under utprøvsperioden.
- Erfaringer som politiet gjør gjennom å spisse og foredle kompetanse og innsats mot gjengangere i en egen avdeling, framstår som svært hensiktsmessig. Gjennom nettverket har det vært mange positive erfaringer i tilsvarende retning i både fengselsetat og kommune. Disse erfaringer bør videreføres, da de vil kunne danne grunnlag for interne vurderinger i forhold til å etablere egne stabile grupper/organiseringer også i disse etater.

Trondheim 19. april 2010

Bjørn Arnesen

Vedlegg:

1. Samarbeidsavtale
2. Samtykkeerklæring om fritak fra taushetsplikt
3. Uttalelse til rådspørring – Stoltenbergutvalget
4. Oppgaver – ferdighetstrening
5. Pilotutprøving tverrfaglig samarbeid om to gjengangere

K O P I

**Samarbeidsavtale mellom
Trondheim kommune
Sentrum og Heimdal politistasjoner
og
Kriminalomsorgen Region Nord
om
Gjengangerprosjektet - Et verdig liv**

Det er behov for et samlet og tverrfaglig samarbeid rundt gjengangere. De har et stort offentlig nettverk, men det er ofte en stor utfordring å få samlet nettverket rundt hver bruker, og at det offentlige nettverket har kjennskap til hverandre. Gjennom en tettere koordinering av eksisterende tjenester vil vi kunne iverksette felles tiltak som kan fungere og hvor brukeren kan forbedre livskvaliteten.

Gjennom en slik samarbeidsavtale mener vi at det kan være med å skape et mer verdig liv for målgruppen, gjennom en tettere dialog og samarbeid hos etatene.

Vi viser til lover og avtalerverk:

Straffegjennomføringsloven § 41

Lov om sosiale tjenester, kap 5.1.3.4.- rundskriv 1-34/ 2001

Rundskriv I-11/2000 fra Justis og Sosialdepartementet

Samarbeidsavtale Trondheim kommune, Trondheim fengsel

Samarbeidsavtale mellom Trondheim kommune og Sør Trøndelag Politikammer

Kriminalomsorgens helhetlige russtrategi av 27.03.2008

Målsetting.

Hensikten med avtalen er å bedre tjenestene for gjengangere. Det skal skje gjennom en dialog mellom bruker, kontaktpersoner i Fengsel, kommune og politiet. Gjennom en slik dialog vil man kunne redusere ressursbruken og kunne tilby en mer helhetlig, sammensatt og kvalitativ bistand til brukeren.

Målgruppe.

En gjenganger er mann el. kvinne som har rusproblem og ofte psykiske problem samt flere opphold i fengsel eller blitt dømt til samfunnsstraff el. behandlingsinstitusjon. En gjenganger er en person som jevnlig pågrepet eller i kontakt med politiet. Personene driver med vinningskriminalitet, narkotika (salg), bedrageri og vold. Andre kjennetegn er at personen er arbeidsledig, ikke har egen bolig, har dårlig økonomi, lav utdanning og ofte et lite sosialt nettverk utover det kriminelle miljøet.

Prosjektet skal, på samme måte som gjengangerprosjektet, arbeide med personer fra målgruppen som ønsker en endring av sin livssituasjon.

Det skal innhentes samtykke fra gjengangeren når det er aktuelt med tverrfaglige vurderinger og utarbeidelse av individuelle planer. Den innstans som først har kontakt med bruker har ansvaret for innhenting av slikt samtykke.

Det vises til taushetspliktbestemmelser i forvaltningslovens § 13a nr 1.

Avtalens parter.

Avtalens parter består av Trondheim kommune, Sentrum og Heimdal politistasjoner, Politikammer og Trondheim fengsel./ Kriminalomsorgen Region Nord

Samarbeidsform

Det opprettes en styringsgruppe med representanter fra Kriminalomsorgen region nord, Trondheim fengsel, Stavne Gård KF, Trondheim kommune, Sentrum politistasjon.

Det opprettes en prosjektgruppe bestående av en representant fra gjengangerprosjektet ved Sentrum politistasjon, Oppfølgingstjenesten Trondheim kommune, og to representanter fra Trondheim fengsel.

Styringsgruppen møtes minst 2 ggr pr år. Prosjektleder kaller inn. Prosjektgruppen forbereder saker til styringsgruppen, med innstilling for beslutning. Prosjektgruppen møtes ved behov og rapporterer til Styringsgruppen.

Brukerrettet arbeid

Samarbeidsavtalen skal sikre at der skapes en tettere dialog og et samarbeid rundt målgruppe Gjengangerne vil ofte i forhold til planlegging av fremtidig situasjon ha behov for annen bistand i tillegg til det kommunens Helse- og velferdstjenester kan tilby. Dette kan bl.a. være andre kommunale etater, NAV, skolemyndigheter, friomsorg, psykisk helsevern, ikke-kommunal rusomsorg, fastlege, sysselsettingstiltak m.v.

Helse og velferdskontoret fatter vedtak om hvem som skal være deltakere i gjengangerprosjektet - Et verdig liv og de har ansvar for å koordinere kontakten mellom aktuelle samarbeidspartnere.

Faglig utvikling og informasjonsutveksling

- Samarbeidsavtalen skal kunne åpne for at man kan kartlegge eksisterende tiltak og utarbeider forslag om ulike arbeidsmetoder som kan forbedre arbeidet med målgruppen. Prosjektgruppen melder fra og gir forslag til tiltak som forbedrer samarbeidet rundt brukeren til styringsgruppen.
- Prosjektgruppen skal arbeide for å få til felles kompetanseutvikling mellom partneres ansatte.
- Prosjektgruppen skal gjennom et eksisterende samarbeidsavtaler utvikle samarbeidet med Fagnettverket og Gjengangerprosjektet.
- Prosjektgruppen skal kartlegge brukernes behov og tjenestebehov og beskrive dette i en rapport.

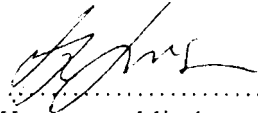
Iverksetting.

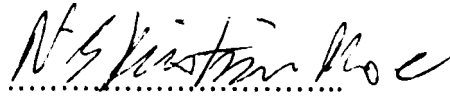
Avtalen trer i kraft ved dagens dato, og gjelder til 1.1.2011. Prosjektgruppen har ansvar for at avtalen blir revidert. Forslag til revidert avtale legges frem av prosjektgruppen godkjennes av

styringsgruppen. Innen den 1.11.2010 skal prosjektgruppen legge frem en sluttrapport for prosjektarbeidet med anbefalinger for det videre arbeidet.

Trondheim den 4.02. 2010

.....
Direktør
Kriminalomsorgen Region Nord

.....
Kommunaldirektør
Trondheim kommune

.....
Politimester
Sør- Trøndelag Politidistrikt

Kriminalomsorgen
Trondheim fengsel

Trondheim
Kommune

Sør-Trøndelag
Politidistrikt

SAMTYKKEERKLÆRING OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT

Navn:	Fødselsnr. (11 siffer):
Adresse:	Mobiltelefon:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Kriminalomsorgen, Sør Trøndelag Politidistrikt og Trondheim Kommune er pålagt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13, straffeprosessloven, sosialtjenesteloven og straffegjennomføringsloven. Taushetsplikten omfatter opplysninger om personlige forhold og sikkerhetsmessige forhold en i forbindelse med tjenesten er blitt kjent med.

For å kunne yte innsatte best mulig bistand har Kriminalomsorgen, Sør Trøndelag Politidistrikt og Trondheim Kommune behov for å samarbeide med hverandre og andre aktører. For å opplyse din sak på en best mulig måte samt å kunne tilrettelegge bistand etter ditt behov ber vi om at du samtykker til at vi kan innhente/formidle nødvendige opplysninger.

**Samtykke gjelder følgende sak:
(kan utdypes i tabellen under)**

Jeg samtykker med dette i at Kriminalomsorgen, Sør Trøndelag Politidistrikt og Trondheim Kommune uten hinder av taushetsplikten, kan innhente/formidle nødvendige opplysninger fra følgende aktører:

Kryss for samtykke	AKTØR	MERNAD / NAVN
	Politiet*	
	Trondheim kommune*	
	St. Olavs Hospital*	
	Arbeidsgiver**	
	Advokat**	
	Kriminalomsorgen*	
	Pårørende**	
	Andre, spesifiser:	

*Samtykket gjelder alle enheter/avdelinger såfremt annet ikke går fram av merknadsfeltet.

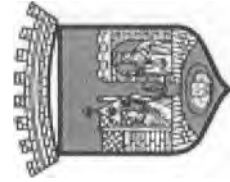
** Det bes om at det opplyses om navn og evt. kontaktinfo i merknadsfeltet

Jeg bekrefter med dette at samtykket er frivillig og at det gjelder inntil det eventuelt endres eller trekkes tilbake. Samtykket må fornyes innen 12 md. fra dato. Samtykket må trekkes skriftlig av bruker.

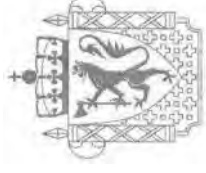
Sted, dato:	Samtykkers underskrift:
Samtykkeerklæringen er innhentet av:	Navn: _____ Trondheim den: _____

Original: Arkiveres av den etat som innhenter samtykke.

Kopi: Leveres Trygve Storflor, Arne Dahl eller Torill B. Karlsen som vidreformidler innad i egen etat, og videresender til samarbeidsetater.

KRIMINALOMSORGEN

POLITIET

POLITIET

KRIMINALOMSORGEN

TILBAKEMELDING PÅ RÅDSPØRRING ” HVORDAN KAN RUSAVHENGIGE FÅ BEDRE HJELP, OG HVORDAN KAN HJELPETILBUDENE BLI BEDRE?”

Hei!

I september 2006 startet vi et samarbeidsprosjekt ”Gjengangerprosjektet” mellom Trondheim kommune og Sentrum politistasjon (Trondheim). Hovedmålsettingen for prosjektet var/er:

”Rehabilitering og reintegrering av kriminelle gjengangere/rusmiddelavhengige med sikte på å gi dem en reell mulighet til å bryte med kriminalitet og rusbruk og derigjennom gi dem et positivt utgangspunkt for å bedre kunne fungere i samfunnet”.

Prosjektet har fått midler gjennom Shdir og to personer har jobbet i prosjektet siden oppstart, en kommunalt ansatt og en fra politiet. Driften av prosjektet ble lagt til Stavne Gård som er et kommunalt tiltak, og driver bl.a. med spesialiserte arbeidsmarkeds- og rehabiliteringstiltak for unge voksne samt diverse prosjektrettede tiltak på oppdrag fra HelseDirektoratet. Vi har i dag 10 personer i prosjektet, og 3 av disse har vært med siden oppstart. I år ble det bevilget midler til evaluering/forskning av prosjektet og NTNU samfunnsforskning startet med dette i august 2009. I januar 2009 var vi hos justisminister Storberget, og han viste stor interesse for prosjektet og de resultatene vi kunne vise til.

I 2008 startet vi et samarbeid med et annet prosjekt i Trondheim ”Verdig Liv”, dette prosjektet rettet seg også mot rusavhengige personer i Trondheim hvor bl.a. boligspørsmålet var et sentralt element. Prosjektmidlene (gitt av Husbanken) til dette prosjektet har blitt brukt til kompetanseheving for ansatte i **kommune, fengsel og politi**, og en forsker ble ansatt i forbindelse med opplæring og gjennomføring. Vi startet opp med vår første nettverks-samling våren 2009, og vi har pr. dato gjennomført 3 samlinger med forskjellige hovedtemaer for hver samling. Intensjonen med dette samarbeidet er å kunne gi rusavhengige gjengangere et mye bedre og tilpasset hjelpetilbud, og dette mener vi gjøres best ved å kommunisere og samarbeide etatene i mellom. I tillegg til dette

ble det også utarbeidet et kartleggingskjema (undersøkelse) for gjengangere, og ansatte i de tre etater har i høst gjennomført opp mot 40 intervjuer. Bakgrunn og hensikt med dette er å kunne gi et best mulig kunnskapsgrunnlag med tanke om å utvikle bedre og mer hjelpsomme tiltak for gruppen.

På vår siste samling i uke 46 (ca. 30 deltakere) tok vi for oss de 4(5) første spørsmålene Dere ønsket å få tilbakemelding på, og vi jobbet med disse i grupper. Dette endte opp i mange gode forslag og innlegg som Dere kan se av fortsettelsen.

Spørsmål nr 1 “Hva kjennetegner de mest hjelpetrengende”

- Store rusproblemer - “bruker det som er tilgjengelig”
- Stor overdosefare
- Tidlig start med rusmidler
- De er svært vanskelig å hjelpe
- Nyttegjør seg ikke hjelpetilbud som helse, sosial osv
- Vanskelig å komme i kontakt med
- Klarer ikke å forholde seg til avtaler og faste ordninger
- Har problemer med å benytte faste tilbud som LAS og LAR fordi de ikke klarer å forholde seg til faste avtaler med mer.
- Ensom og uten nettverk
- Sliter ut offentlige og private nettverk
- Ofte en eller flere psykiatriske diagnoser
- Klarer ikke å nyttiggjøre seg behandlingstilbud
- Overrepresentert i forhold til kriminalitet
- Mangler elementære ferdigheter som boevne, sosiale ferdigheter, lese-skrivevansker og elementære kunnskaper.
- Sosialt yrkeshemmet
- Relasjonsskadet
- Selvsentrert og egoistisk
- Manglende empatiske evner
- Mangelfull hygiene

Kort sagt de mangler alle de basisferdigheter som forventes av samfunnet

Spørsmål 2 ”Hva er de viktigste årsakene til at rusavhengige ikke greier å nyttiggjøre seg de eksisterende tilbud?”

- Tiltakene er ikke tilpasset den enkelte bruker. Bruker klarer ikke omstillingen om en rusfri hverdag.
- Tidsperspektivet passer ikke alltid den enkelte, da motivasjonen ikke er til stede.
- Avrusning og utredning i forkant av behandling har for lite innhold. Man er veldig syk, har behov for å bli ivaretatt. Tar for lite individuelle hensyn i forhold til hva hver enkelt trenger av personlige tilpassninger
- Forarbeid før behandling er viktig. En erkjennelse av at man har et rusproblem, og motivasjon for å endre dette.
- Rusinstitusjoner må ut å oppsøke brukere, motivere
- Mennesker med 20 års rusmisbruk klarer ikke å innfri rusfrihet i forkant av behandling
- Det er for lite plasser!!! Det er for lite plasser lik ”Dagsverket” (Et arbeidsmarkedstiltak i regi av Stavne Gård hvor rusmiddelavhengige kan møte opp å jobbe for kr. 200,- (4 timer) uten at de nødvendigvis er rusfri)
- Det er for lite variasjon i tilbudene
- Rusmiddelavhengige som er utsatt trenger skjerming
- Alle er enig om at man ikke trenger å bruke midler på å sette i gang nye tilbud. Om man har tilbud som er bra, men kvaliteten er dårlig så **MÅ DETTE STYRKES**. Eks: Man trenger LAR. LAR har utviklet seg fra å være tett på, samhandle og følge opp – til å bli et tilbud med kjapp saksbehandling, mange saker og lite oppfølging. **TA TILBAKE GRUNTANKEN I ARBEIDET!**

Spørsmål 3 ”Hva er de to største utfordringene knyttet til dagens kommunale tjenestetilbud for rusavhengige?”

Det er todelte... for å kunne gi et tilbud når de vil gi noe:

PKT 1: Det kommunale ansvaret er å kunne gi **rusomsorgstilbud**, behandling er et statlig ansvar. Tilbudet har blitt begrenset, og hvorfor har det blitt slik. Nedskjæringer – kommunene har sagt opp plasser som de tidligere hadde. Et eksempel her er Fossen Gård som var et tilbud til mange av Trondheims tyngste rusmiddelavhengige. Grunner for slike nedleggelse er kommunenes dårlige økonomi. Det begrenser vår mulighet til å hjelpe folk.

Sosialtjenesten har blitt nedlagt etter omorganiseringen. Det har ført til at kommunene har sluttet å bruke bl.a. Evangeliet sentrene. Mange plasser er mistet her. Det er også slutt på å tilby andre private tilbydere for eksempel. Sørum gård (Trondheim) og andre private tilbydere. Det skrives ikke enkeltvedtak på rusomsorgsplasser etter dette. Brukerne har blitt flere og flere, men tilbudene har altså blitt redusert. Kommunene har ikke mulighet til å gi tilbud til folk som trenger det, tidligere hadde Tr.heim kommune 30 plasser på Furulund rehabilitering, og 30 plasser på Fossen gård, og 8 plasser på Frelsesarmeen i Hvedingsveita samt et stort antall plasser til andre private tilbydere. I dag har Trondheim kommune sagt opp mange av disse avtalene, og vi sitter igjen med ca 32 plasser til rehabilitering / rusomsorg i Trondheim. Vi antar at også andre kommuner i landet sliter med de samme problemene, og vi mener at kommunene må øke antall plasser til rusomsorg.

PKT 2: Det andre problemet er at vi stadig stanger hodet i taket i forhold til statlige plasser. Det er i dag alt for lang ventetid, også innenfor spesialhelsejenseten. Vi må ha flere plasser i behandlingssystemet som driver medikamentfri behandling.

LAR tilbudet i Trondheim har ganske god kapasitet og brukerne kommer inn ganske fort. De har fått mye midler og har kunnet opprette nye stillinger. De sitter på gode og mange ressurser. De statlige problematikene gjelder for hele landet, og ikke bare for Trondheim. Problemet angår mange av Trondheims befolkning, også de pårørende som er en svak gruppe.

Spørsmål 4 ” Rusavhengige har også behov for mange forskjellige tjenester. Hva kan helt konkret gjøres for at rusavhengige skal oppleve et sammenhengende og godt tilbud?”

- Starter i det kommunale apparatet.
- Vedkjennne rusavhengighet.
- Ved avdekking av rusavhengighet, bør en ha et samtykkeerklæring ift samarbeidspartnere. Gjengangere skriver under en felles samtykkeerklæring i Trondheim mellom fengsel, kommune og politi. Samhandling letter arbeid for bruker og omgivelser.
- **Få til et samarbeid med IP.** Lage en pakke med samarbeidspartnere.
- Bestiller/utfører er et problem, da oppfølgingstjenesten KUN skal forholde seg til bestilling.
- Inn til soning: Bra med faste kontaktbejenter til gjengangere!.
- Fengslet skal **videreføre** alt man hadde før, - det oppleves ofte at de innsatte må starte opp på nytt hver gang de havner i fengsel.
- Fengslet blitt en arena hvor godt arbeid kan etableres:
- I fengsel er de fleste ”rimelig nykter”, og da er det viktig å få inn samarbeidspartnere, starte polikliniske samtaler, starte ansvarsgruppe, skrive IP, starte på avbrutt skole, arbeid, gjennomføre program, øke kompetanse, starte behandling. Innsatte får en helt annen motivasjon
- Man lager en hverdag i fengslet som kan overføres ute

Et klassisk eksempel på at venting nesten alltid er uheldig: Rusavhengig blir tatt inn på Stavne Gård for arbeidstrening ” i påvente av soning”, går inn til soning, har tidligere søkt utredning ift. rusproblem og må utsette utredning til slutten av soninga. Blir sluppet – eller – får utredning. Må etter utredning (ofte 6-8 ukers varighet) vente i for eksempel 1-år- på behandling. Hjelp til basale ting som bolig osv er for byråkratisk, enkelte må vente i opp til 1-1/12 år på tildeling av egnet bolig. (Dette gjelder for Trondheim kommune). Motivatorer og støtte under soning er viktig og det er en stor fordel å få til samarbeid rundt aktiviteter i fengslet. **Ventetid = tid til ny rus og krim.**

Spørsmål nr 5 ” Det finnes i dag mange typer behandling og rehabiliteringstilbud. Hva kjennetegner et godt hjelpetilbud?”

Cjengangere har forskjellige behov og det er veldig ulike meninger om hva de trenger.

Det er ofte de små ting som gjør at man får hjelp til endring. Et eksempel er en innsatt som får hjelp til fremstilling for å møte barna sine. Dette gjorde at den innsatte fikk motivasjon til behandling / rehabilitering. Å behandle folk likt er urettferdig fordi mennesker er så forskjellige.. Behandling /rehabilitering må skje innenfor trygge og kjente rammer med forutsigbarhet. Personalet, kultur, regler og rutiner må være kjent og forstått. Regelstyring kontra holdning/styring. Man skulle hatt institusjoner hvor man tenker over hvilke holdninger skal styre her? Framfor å bruke regel begrepet. Et godt hjelpetilbud er et tilbud som har lav terskel, slik at man ikke må kjøre seg ut, men kan få hjelp når man ber om det.

Vi mener at det pr. dato finnes for få bo tilbud som er tilpasset hjelpetrengende rusavhengige, vi har gjentatte ganger erfart at stor hybelkompleks kun fører til fri flyt av både narkotika og påfølgende vinningskriminalitet. Det må være mulig å lage mindre boenheter der det finnes muligheter for tett oppfølging med tilbud om behandling, dagtilbud m.m., og da gjerne med heldøgns bemanning. Vi trenger lavterskel tilbud for den svakeste gruppen slik at de kan få dekket de mest nødvendige behov. Man må fokusere på motivering, og det må være en policy i boligen om å aldri gi opp den rusavhengige. Det er også en stor fordel om beboerne får et eie forhold til boligen, f.eks med å arbeide på tiltak med restaurering/opp-pussing av egen leilighet. Denne form for brukermedvirkning er svært viktig, og man vil oppnå en mer stabil og bevisst gruppe i boligen.

God behandling må også ha fokus på nettverk. At man ikke fortsetter misbruket eller ser på personen som misbruker etter behandlingen.

Nettverket også får ”behandling” Ulike typer nettverk må endres, eks overhjelpende nettverk, misbruker nettverk, fortrensende nettverk. At man anerkjenner at dette også er en stor løsning på et godt behandlings tilbud.

POLITIET

KRIMINALOMSORGEN

Sluttkommentar:

Vi har tro på at vi gjennom vårt samarbeid har funnet en arbeidsmetode som vil gi de rusavhengige et bedre utgangspunkt for å kunne nyttiggjøre seg av de muligheter og tilbud som eksisterer. Vårt Gjengangerprosjekt har selv med små ressurser oppnådd gode resultater, og vi har fra starten av sett nytten av å utvikle bedre og flere samarbeidsrutiner med andre etater/organisasjoner. Samarbeidet med prosjektet "Verdig Liv" har gjort det mulig å videreutvikle dette arbeidet, og vi er i dag sikker på at dette må være rett veg å gå i forhold til å gi rusavhengige hjelpetilbud som bl.a. gir dem følelse av mestring og opplevelse av menneskeverd.

Vi ønsker gjerne å bli kontaktet for ytterligere informasjon, da vi også kan vise til en del skriftlig materiale i forbindelse med vårt arbeid.

Med hilsen

Arne Kvithammer
Tlf. 48161973
Mail. arne.kvithammer@politiet.no

Forberedelsesoppgave til oppstartsamling for Kompetanse- og opplæringsprogram for prosjektet "Verdig liv" – Tydal, 2. og 3. juni 09

Hver enkelt deltaker forbereder seg sammen med kollegaer i etaten på følgende oppgaver:

1. Hva er dine/etatens oppgaver i forhold til gjengangere?
2. Hva motiverer deg i arbeidet med gjengangere?
3. Hva erfarer du/etaten bidrar til positiv endring hos gjengangere?
4. Hva erfarer du/etaten er **fordeler** og **hinder** i samarbeid med andre etater om arbeidet med gjengangere?

Forberedelsene skal brukes i gruppearbeidet første dag. Gruppene vil bli sammensatte med representanter fra de tre etater.

Lykke til!

Beskrivelse av en pilotutprøving i prosjektet ”Et verdig liv.

Bakgrunn.

På prosjektmøtet 3. mars 2010, ble det drøftet utfordringer og praksis knyttet til å lykkes med å opprettholde behandlings- og/eller endringsprosesser over tilstrekkelig lang nok tid. Beskrivelser fra praksiserfaringer var preget av at gjengangerkriminelle i mange tilfeller har varierte, mange og virksomme strategier for å unngå/motvirke læring/ending/behandling. Det var enighet om å igangsette en tidsavgrenset pilotutprøving rettet mot denne utfordring.

Hensikt.

Hensikten med pilotutprøvingen ble definert til å være å vinne erfaringer og kunnskaper på virkningen av tiltak som:

a) skal stabilisere hjelpe- og endringsprosesser som involverer gjengangerkriminelle og skape sammenheng og overkommelighet for endring hos den gjengangerkriminell, og

b) motvirke unnvikelsesstrategier som fragmentering av hjelpeoppgaver, svak informasjonsflyt mellom hjelpere, involvering av stadig nye hjelpaktører, uklare mål- og oppgavebeskrivelser, uklarhet i ansvarsforhold og koordinering mellom ulike etater/hjelpere.

Oppgave og organisering.

Pilotutprøvingen gjennomføres over en tidsavgrenset periode på tre måneder. Den vil omfatte endrings/hjelpeprosessen fullt ut for 2 gjengangerkriminelle. Det etableres et team med en representant fra de tre involverte etater i ”Et verdig liv” rundt hver av de to gjengangerkriminelle. Kommunens Oppfølgingstjeneste er den koordinerende etat.

Det gjennomføres felles oppstartmøte(r) for de to teamene, hvor oppgaven er å utforme rutiner, prosedyrer og detaljert oppgavebeskrivelse for utprøving, og sikre evaluerbarhet for utprøvingene.

Ansvar og oppfølging underveis.

Torill B. Karlsen og Tore Martinsen er ansvarlige fra prosjektgruppa for oppfølging, gjennomføring og samordning mellom teamene. De er også

ansvarlig for å rapportere til prosjektgruppa, og for at pilotutprøvingen blir evaluert.

Evaluering og videreføring.

Prosjektgruppa i "Et verdig liv" er ansvarlig for å oppsummere og analysere utprøvningsresultatene på grunnlag av evaluering. De er også ansvarlig for å bidra til å utforme anbefalinger og forslag til tiltak/implementering på grunnlag av resultatene. På prosjektmøtet 3. mars ble planlagt å involvere fagnettverket, "Et verdig liv", i dette arbeidet på en samling på Væktarstugu i august 2010.

Trondheim 11. mars 2010

Bjørn Arnesen